

SANATIN GENİŞLEYEN SAHASI VE GÖRSEL ETNOGRAFYA

Ahmet Musa KOÇ¹, Alaybey KAROĞLU²

ÖZ

Araştırmanın amacı kültürel alan araştırmalarında sanatçının etkinliğini vurgulamak ve farklı disiplinlerin uyguladıkları metodolojiden faydalanarak kültür inşası ve yorumlamaları sürecinde görsel dilin ve görsel kültürün önemine değinmektir. Bu amaçla araştırmada sanatçıların eser üretim süreçleri ve etnografya ilişkisi literatür tarama yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Etnografik araştırma, etnografin üzerinde çalıştığı grubun yaşamına uzun süreli katılımı ile elde ettiği verilere dayanan kültürel bir betimlemedir. Bu araştırma sürecinde; alan çalışması, mülakatlar, gözlemler, semboller gibi yazılı ve görsel veri kaynakları tercih edilir. Sanat eserleri de döneminin kültürel yaşamına ışık tutan bir görsel belge olarak ele aldığımızda, sanatçının günlük yaşamın içine giren, gözlemler yoluyla birey, grup ve toplum yapısına odaklanan etnograf kimliğini de görmek mümkündür. Etnografya deseninin temel prensibi olan "orada olmak" sanatçıya kendiliğinden yüklenen dışarıdan bakma konumundan kurtararak, içeriye içerden bakma fırsatı sunma açısından da önemlidir. Sonuç olarak; sanat araştırmalarında ve üretimlerinde farklı disiplinlerin metodolojilerini bilerek ya da bilmeyerek sanatçılar tarafından kullanıldığı görülmüştür. Çağını anlamaya, sorunlara yanıtlar bulmaya çalışan sanatçı etrafına daha yakından bakma çabası içinde olmuştur. Etnografya bu yollardan sadece biridir.

Anahtar Kelimeler: Görsel etnografya, güncel sanat, kültür.

Koç, Ahmet Musa, Karaoğlu, Alaybey "Sanatın Genişleyen Sahası ve Görsel Etnografya". *idil* 6.36 (2017): 2259-2272.

Koç, A., Karoğlu, A. (2017). Sanatın Genişleyen Sahası ve Görsel Etnografya. *idil*, 6 (36), s.2259-2272.

¹ Arş. Gör., Kırıkkale Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü, amusakoc@gmail.com

² Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü, prof.dr.alaybeykaroglu(at)gmail.com

* Bu metin "BİR GÜNCEL SANAT PRATİĞİ OLARAK GÖRSEL ETNOGRAFYA" adlı Sanatta Yeterlik tez çalışmasından üretilmiştir.

EXPANSIVE FIELD OF ART AND VISUAL ETHNOGRAPHY

ABSTRACT

The aim of the research is mentioning the importance of visual language and visual culture in the process of culture building and commenting by benefiting from methodologies which different disciplines apply and to emphasize the effectiveness of the artist in cultural field researches. The relationship of production processes and ethnography has been examined by using literature survey method with this aim in this research. Ethnographic field study is a process based on long period of participation in the life of the group which the ethnographer studies and by this way it is based on the data taken. In this process, different ways of getting information are preferred. One of these is visual documentation. When we take art products as a visual document lightning cultural life of the period, it is also possible to see ethnographic identity which focuses on individual, group and society structure by the way of observations which are in close relationship with the daily life of the artist. “Being there” as a basic principle of ethnography figure is also important in the frame of looking inside from inside rather than looking from outside which has been loaded on the artist. As a result, it has been seen that different disciplines have been used by artists purposely or without any purpose by knowing different methodologies of different disciplines in arts researches and productions. The artist who tries to understand his period, looking for answers for the problems has been in struggle for looking around himself more closely. Ethnography is only one of these ways.

Keywords:. Visual ethnography, contemporary art, culture.

Giriş

Dış dünyadan soyutlanmış, araştırma ve işbirliği yapmaksızın, diyaloga girmeksizin üreten “yalnız bir dâhi olarak sanatçı” miti uzun zamandır anlamını yitirmiş durumdadır. Sanat, sanatın toplumsal bir kavram olarak var oluşu ile birlikte onun ontolojisi, yaşamın bütün gerçekleriyle yan yana durmaktadır artık. “Güzel” dışında yepyeni bir estetik peşinde koşan güncel sanat, yaşamı sanatın merkezine alan, toplumsal değişim, genetik kırılmalar, yaşamdaki dayatmalar gibi bugünün insanının yaşam alanı oluşturan hemen her konuyu malzeme yaparken, sosyoloji, psikoloji, antropoloji, sosyal politikalar gibi diğer disiplin alanları içerisinde ele alınan konularla da bağlar kurmaktadır. Günümüz sanatında görülen etnografik dönüşüm 1960’ların başında minimal sanatla başlamış, daha sonra kavramsal sanat, performans sanatı, beden sanatı, video art ve 1970’lerin başında ortam odaklı sanatla ifade edilmiştir. Kısa süre içinde sanat yalnızca terimlerle (stüdyo, galeri, müze vb.) tanımlanamaz hale gelir. Sanat-sanatçı ve kimliktopluluk konularındaki sınırlayıcı tanımlamaların çöküşü, kuramsal gelişmeler kadar toplumsal hareketler tarafından da hızlandırılır. Böylece sanatın, antropolojinin araştırdığı düşünülen kültürün genişleyen sahasına kaydığı görülmektedir (Foster, 2009: 230). Sanattan ayrı değerlendirilen birçok kültürel araştırma pratikleri de günümüz sanatının üretim malzemesine dönüşmüştür. Bu çalışmada kültürel araştırma yöntemi olarak etnografya ve görsel belgeleme elemanları ele alınmış, son bölümde ise sanatsal üretimin ve etnografik araştırmanın kesiştiği yönleri, etkileşimi sanatçıların eserleri üzerinden incelenmiştir.

Kültürel Araştırmalar Yöntemi Olarak Etnografya

Kültürel saha çalışmalarında en etkili odak noktası muhtemelen bireye yönelik kavrayışının, yani insani yeti ve eylem dayanaklarının, benlik hakkındaki düşüncelerin ve duyguların ele alınmasıdır. Kültür kavramını merkezine alan etnografya, en çok katılımcı gözlem yoluyla araştırmacının günlük yaşamın içine girdiği, derinlemesine mülakat ve geniş çaplı gözlem yoluyla (Creswell, 2013) birey ve grup üzerine odaklanan, nitel araştırmanın en eski geleneğidir. Bir çok nitel araştırma çeşidi arasında etnografya araştırmacılara en tanıdık gelen araştırma türüdür. Etnografyanın tarihi “alanda” katılımcı gözlemle uğraşan 19. yüzyıl antropologlarına kadar dayandırılabilir. Yunanca ethnos (toplum) ve grapho (yazmak) sözcüklerinin birleşiminden meydana gelmiş bir terim olan etnografi (Vidich, Lyman, 1994: [Metni yazın] 23), kaynağı kültürel antropoloji olan fakat günümüzde sosyal bilimlerin diğer kolları tarafından da benimsenmiş bir yöntem bilimidir.

Batı’da etnografyanın gelişimi yüz yılı aşan bir süreye yayılmıştır. 19. yüzyılın sonlarında Avrupa’da ve Amerika Birleşik Devletleri’nde başlayan kültürel

antropoloji başlangıçta Batılı olmayan toplumları ve kültürleri daha yakından incelemeye yönelmişti. O zaman kullanılan yöntemler ve bilimin geldiği nokta kültür olgusunu, Batılı olmayan toplumlarda yaşam biçimlerini ve insan doğasını anlamaya yetmemekteydi. Antropolojinin biyolojik kolu uzunca bir süredir dikkatini insana yöneltmiş durumdaydı ancak veri toplama yöntemleriyle veriyi yorumlayış biçimleri dar bir çerçevede yapılmaktaydı. Üstelik ırklar arasındaki biyolojik farklara dayanarak yapılan saptamalar, özünde Batılı ırkların üstünlüğü fikrini pekiştirmeye yarıyordu. Bu noktada kültürel antropoloji yeni bir disiplin olarak doğdu ve en temel yöntembilimi olarak etnografyayı geliştirdi. Etnografyanın kültüre yaklaşımı da başlarda içinde bulunduğu düşünce ikliminin bir parçası olarak Batı üstünlüğüne dayanıyordu. Uzak coğrafyalarda az bilinen veya hiç bilinmeyen kültürler Batılı bakış açısından ele alınıp inceleniyordu. Dönemin etnografilerinde sıkça görüldüğü gibi, incelenen yerel halk vahşi olarak nitelendiriliyor, araştırmacının kullandığı dil ayrımcı özellikler taşıyordu (Güler, 2013: 176). Bu perspektifi Batının sömürgeci geleneğinin uzantısı olarak görmek mümkündür. Batılı aydın ve bilimadamlarının Batılı olmayan kültürlerle ilişkisi birkaç yüzyıl boyunca temel olarak sömürgecilik yoluyla sürmüştür. Batıyı merkeze alan ve dünyanın geri kalanını Batıya göre yorumlayan bakış açısı da bu düşünce sisteminden etkilenmiştir. Ancak 20. yüzyılın başlarından itibaren Boas (1911), onu izleyen Benedict (1934), ve Mead (1973) gibi öğrencileri kültürel antropolojide dönüm noktası kabul edilen etnografik çalışmalar ortaya koyarak Batı kültürünün üstünlüğü tezinden çok kültürler arası farklılıklar tezine yönelmişlerdir. Buradan hareketle kültürel antropoloji zaman içinde araştırdığı konu, topluluk ve coğrafi alan bakımından genişlemiş ve temel yöntembilimi olarak etnografyayı geliştirmiştir. Hatta 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren “eve dönen antropoloji” de “ulusal bütünlükleri” içerisindeki ötekileri özellikle konu edinmiştir (Gültekin, 2016: 120). Araştırmacılar, toplumdaki dini grupları (Bkz. Peshkin, 1986), hastanelerdeki hastaları (Bkz. Goffman, 1961), ya da açık alandaki toplumsal ilişkiler veya organizasyon araştırmaları (Bkz. Schwartzman, 1993, Neyland, 2008) gibi birçok konuyu incelemede etnografiyi araştırma yaklaşımı olarak kullanmışlardır. Bir anlamda içerideki yabancıların keşfi söz konusudur.

Üzerine çalışılan kültürde saha araştırması yapan etnografılar veri toplarken çeşitli araç ve tekniklerden faydalanır. Saha araştırmasında kullanılan tekniğin başında yapılandırılmış soru formları yardımıyla yapılan mülâkatlar gelir. Mülâkatlar bize incelenilen kültür hakkında niceliksel sonuçlar sağlar ve bize genelleme yapma şansı verir. Kültürü bütün olarak ortaya koyma, derinlerde kalan katmanlara ait verilere ulaşma ise, bunlara ek çeşitli araç ve teknikleri kullanmayı zorunlu kılar (Susar, 2005: 141). Bu amaçla fotoğraf ve kamera kayıtları görsel belgeleme aracı olarak kullanılmaktadır. Etnograf olarak sanatçı, üzerine çalıştığı alana yeni ve alternatif yaklaşım yolları bulabilir. Çünkü sanat pratiği deneysel ve görsel araştırmayı ve

bireysel yaratıcılığı mümkün kılar. Sanat bildik ve sıradan olana yeni bir bağlam ve yeni bir içerik önerisiyle gelebilir. Picasso'nun "resim yapmak günlük tutmanın başka bir yoludur" sözü sanatçının etnograf kimliğini doğal olarak üstlendiğini ifade etmektedir. Görsel veriler, gerçekliği kavramamıza yönelik kesin bilgi vermese de bir perspektif sağlayacağı açıktır (Leavy, 2009: 215).

Güncel Sanat ve Etnografya

Yüzyıllardır süregiden retinal sanat, sanat dağarcığını düşünsel olana açan Marcel Duchamp ve onun anti-sanat pratiğine dayanarak görsel olanı metne doğru genişleten 1970'lerin Kavramsal Sanat'ıyla da giderek disiplinler arasındaki sınırlar kalktı. Saybaşı (2017) kültürel anlamların "sanat" kategorisinin içine sığdırılamayacak parametrelerinin olduğunu, artık bir sanat çalışmasının ne olduğu ya da ne yaptığı değil, ne ürettiğinin önemli hale geldiğini ifade eder. Sanatı etnografik bilgi nesnesi olarak ele alırken, bu repertuarın sanat imgesiyle ya da sanat nesnesiyle genişlediği kadar, sanatın da diğer kültürel pratiklere ve toplumsal yapılara açıldığını vurgular. Bu bağlamda ele aldığı sanatçı Dilek Winchester ile psikolog Arzu Soysal'ın Diyarbakır suriçinde on iki kadınla gerçekleştirdiği "çay, çekirdek, çoluk, çocuk" (2005) (Resim 1) adlı çalışmayı ele alır. Kollektif bir pratikten ve performatif bir oyundan ortaya çıkan çalışmada sosyal formu, bu on iki kadının küçük nesneler ve onlara verdikleri yeni isimler ve anlamlar yoluyla ortaya koyar. Sanatın ve diğer disiplinlerin sınırlarını zorlayan disiplinlerarası çalışma biçimi ve ilişkiselliğe dayanan form üretimi ile görsel olanın alanını genişletiyor olması dikkat çekicidir. Winchester, günümüz uluslararası sanat pratiğinin önemli mecralarından biri olan topluluk temelli sanat (community-based art) ve katılıma dayalı (participatory art) sanat örneklerini yerel anlamda yeni ve yaratıcı bir yorumla gerçekleştirmektedir.

Resim 1. Dilek Winchester, Arzu Soysal. “Çay, Çekirdek, Çoluk, Çocuk”, 2005.

Günümüz uluslararası sanat pratiğinde deneysel etnografik saha araştırmasının bir üretim pratiği olarak devreye girdiği görülmektedir. Bir diğer güncel sanatçı Kutluğ Ataman'ın da bu bağlamda eserlerine dikkat çekmek gerekir. Kişilerin gerçek yaşam öykülerine odaklanan Ataman'ın *On İki* (2004), *Mutluluk Arayışı* (2009), *Kule* (2009) (Resim 2) adlı video yerleştiriyle bellek ve kimlik konulara oldukça yenilikçi bir teknik, dil ve bakışla yaklaşması açısından önemlidir. Saybaşı (2017: 64) etnografik araştırma ve yazının deneysellik potansiyeli taşıdığını vurgulayan ve “deneysel etnografya” terimini ortaya atan George E. ve Michael M. J. Fischer’e dayanarak Ataman’ın çalışmalarının “deneyim etnografyası” oluşunu öne sürmektedir.

Resim Kutluğ Ataman, “Kule”, 2009.

Halil Altındere’nin *My Mother Likes Pop Art, Because Pop Art is Colorful* (1998) (Resim 3) adlı çalışmasında toplumsal değişimi ve karşıtlıkları sanatçının kendisi üzerinden izleriz. Eserin adından anlaşılacağı üzere resimdeki rengârenk minderde oturmuş, elindeki sanat kitabına bakan yaşlı kadın sanatçının annesidir. Sanatçı ile ailesi arasındaki sosyo-kültürel mesafeyi, annenin hoşgörüsünü ve sanatçının yeni habitusunu göstermektedir. Ellis ve Holman Jones’a göre kültürel deneyimi anlamak amacıyla temel veri olarak araştırmacının “kendisini” yerleştirdiği kişisel anlatı olan otoetnografi sosyal bir bağlam içinde sistematik olarak araştırma ve yazma yaklaşımıdır (Ellis vd. 2011: 1). Altındere’nin bu sanatsal ifadesini etnografik bir form olan otoetnografi olarak görmek mümkündür.

Resim 3. Halil Altındere, “My Mother Likes Pop Art, Because Pop Art is Colorful”, 1998.

Türkiye’deki güncel sanat uygulamalarında, kavramsal görsel kültür çalışmalarının son yıllardaki gelişimi dikkat çekicidir. Üretkenliğini organik bir kolektif çalışma pratiğine borçlu olan bu alan, yerelliği çağdaş sanat pratikleriyle bir araya getirerek günceli yakalamıştır. Çalışmalarında kültürel ve sosyolojik yanı ağır basan temaları öne çıkaran bir başka sanatçı Gülsün Karamustafa eserlerinde iç göç ve beraberinde gelen kültürel çatışmalar, toplumsal değişimler gibi konuları işlemektedir. Karamustafa toplumsal alanın görsel üretimini de inceler. Gündelik yaşamda kullanılmak üzere üretilmiş hazır nesneleri kullanır. Figüratif resim, video ve enstalasyonlar etnografik belge niteliğindedir aynı zamanda. Pek çok işinde belleği kullanan Gülsün Karamustafa’nın *Meydanın Belleği* (2005) (Resim 4) adlı video çalışması bu anlamda iyi bir örnektir. Teknik olarak kamusal alan ile özel alanın içiçe geçişiyle oluşturulan proje, görüntüleri yanyana verilen ikiz videodan oluşmaktadır. Birinci videoda Taksim Meydanı’nda yaşanan olaylar, ikincisinde ise Taksim’deki bir apartman dairesinin içindeki yaşam yer almaktadır. Meydanın belleği adlı videoda yer alan görüntüler; 1960, 1969, 1971, 1980 darbeleri, 1977’de 36 kişinin öldüğü 1 Mayıs olayları ve 1985’te asırlık üç binanın belediye bandosu eşliğindeki yıkım görüntüleridir. Karamustafa, meydana yaşananları belgesel olarak sunarken, bir diğer video evde yaşanan dramatik bir olay ile izleyicinin duygularına yakından dokunmayı başarmıştır (Değirmencioğlu, 2013: 122).

Resim 4. Gülsün Karamustafa, “*Meydanın Belleği*”, 2005.

Resim 5. Aydan Murtezaoglu, “*Oda Sıcaklığında*”, 2000-2003.

Alan araştırması, toplumsal ilişkilerin ve sürecin akışını yakından inceleme ve anlama olanağını sunar. Sadece gözlem ve görüşme ile araştırmalarını gerçekleştirmeyi tercih edenler bile, hem olayları ve pratikleri gözlemlemek hem de derinlemesine görüşmeler yapmak için bağlantılar kurar (Nahya ve Harmanşah, 2016: 30). Bu bağlamda aile kurumu, gelenek, muhafazakârlık ve toplumsal mekân üzerine

işler üreten Aydan Murtezaoğlu sanatında; katılımcı gözlem, görüşme, alan araştırması gibi etnografik yöntemlerini sanatçı duyarlılığıyla kullandığı görülmektedir. Murtezaoğlu'nun, bir röportajında “bana sanatçı olarak otomatik yüklenen dışarıdan bakma konumundan rahatsızım; yapmak istediğim daha çok içeriye içeriden bakmak” ifadesi tamda etnografinin *orada olmak* mottosuyla örtüşmektedir. Bu cümleyi Erden Kosova *Ofsayt ama Gol* adlı kitapta; “modernleşmiş, kentli bir geçmişe sahip (ve soy kütüğü Türkiye’nin batısına ya da Rumeli’ye dayanan), üst orta sınıftan gelen, eğitilmiş bir sosyolojik formasyonu paylaşan sanat ortamının, Türkiye’nin geneline bakarken kendini dışarıda konumlandırma alışkanlığına getirilen bir eleştiri” olarak yorumlar (Kortun ve Kosova, 2012: 23). Aynı bakış açısıyla erken cumhuriyet döneminde devlet eliyle gerçekleştirilen Yurt Gezileri, kurbağalı dere manzaralarından yorgun Türk resmine toplumsal gerçeklikle yüzleşen dinamik bir alan açmıştır.

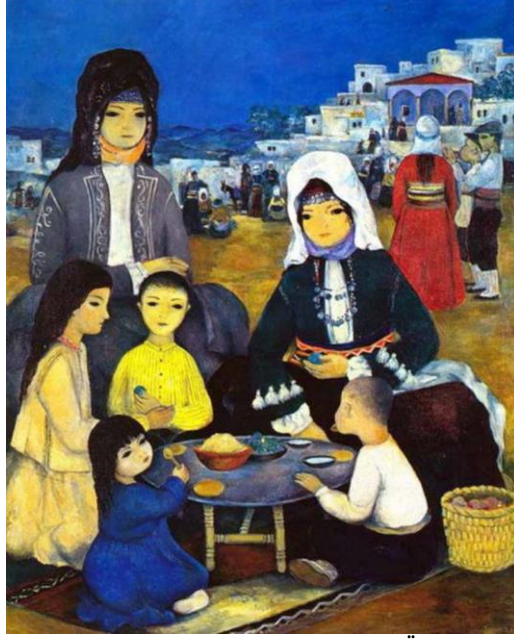
1938-1943 yılları arasında, devlet politikası olarak düzenlenen “yurt gezileri” sanatçıların toplumsal yapıyı, kültürel öğeleri yakından incelemesi ve anlaması bakımından alan araştırması yapma fırsatı vermiştir. Ressamlar yurdun çeşitli illerine yollanmış, ödül ve ödemelerle desteklenmiştir. Sanatın halkla buluşması; sanatçının ülke gerçeklerini yakından tanımasını amaçlamıştır. Yurt gezileri Türk resim sanatında folklorik öğelerin görülmeye başlamasına ve konuda yerellik eğilimlerinin giderek artmasına yol açmıştır. Refik Epikman geziyi; “teşebbüs; sanatkârı hayal çevresinden tabiata, mütenevvi hayat şartlarının içerisine, bir kelime ile Anadolu’nun ta kendisine ulaştırmıştır” der (Akay, 1999:42).

Yurt gezileri kapsamında Sivas'a giden Malik Aksel’in burada ürettiği resimler arasında Gök Medrese ve kongre binası gibi şehrin iki farklı döneme ait yapısına yer vermesi dikkat çekicidir (Giray, 1995: 34). Ayrıca “Sivaslı Kız” adlı resminde yöresel kıyafetleri, “Halı Dokurken” adlı resminde günlük yaşamın asırlardır değişmeyen olgularını büyük bir duyarlılıkla aktarmıştır. Yurt gezilerinin Türk sanatçısına sağladığı toplumun sosyal ve ekonomik yapısına tanık olma imkânı, “Kale Mahallesi” (Resim 6) resminde görülebilir.

Resim 6. Malik Aksel, “Sivas’ta Kale Mahallesi”, 1939. TÜYB, 45x54 cm.

Yurt gezileri sergisine katılan bir başka sanatçı Turgut Zaim’in Yörükler temalı eserleri, yeni bir yaklaşımın işareti olmuştur. Sanatçının üretim sürecine bilinçli bir tercihle olmasa da katılımcı gözlem, görüşme, alan araştırması gibi etnografik yöntemleri dahil ettiği şu ifadesinden de anlaşılmaktadır: “Fırsat buldukça yurdun çeşitli yerlerini dolaştım. Yörükleri, Avşarları ziyaret ettim. Bundan böyle bozkır benim hocam olmuştur. Bu toprağın ressamı olmak istiyordum. Yurt özelliği de olan bir üslup sahibi olmaya çabalıyordum. Bozkırın dilini sezmeye uğraştım” (Uz, 2012:68). Zaim eserlerinde doğa, çevre ve kültürel yaşama dair gözlemlerine öncelik vererek gerçekçi bir yaklaşım benimser. Eserlerinde içinde bulunduğu toplumun yaşam koşulları, gündelik eşya ve kıyafetleri, mutluluğu, hüznü kısacası maddi, manevi kültür yapısı görsel etnografik anlatıya dönüşür. Eserlerindeki, dolaysız samimi yaklaşımı izleyiciyi içine alır. Zaim’in resimlerinde Hamur açan, karpuz kesen, yün eğiren, çocuğunu emziren, eşeğini yükleyen kadınlar izleyiciye toplumun örf adetleri ve gündelik yaşamı hakkında bilgi verir. Toplumsal ilişkileri, geçim kaynaklarını, gündelik davranışları, inançları; mısır yiyen, kedi seven, zurna çalan çocukları, halı dokuyan genç kızları, pazar yerinde dolaşan delikanlıları, kara gözlü sıpaaları ve yumuşak tüylü keçilerin tuvale aktarılmış naif ifadelerinde bulabilirsiniz.

Resim 7. Turgut Zaim, “Yörük Köyü”, TÜYB.

Sonuç

Batıyı merkeze alan ve dünyanın geri kalanını Batıya göre yorumlayan bakış açısıyla yapılan çalışmalar 19. yüzyıl sonlarının antropolojisini şekillendirdiği görülmüştür. Batı kültürünün üstünlüğü tezinden çok kültürler arası farklılıklar tezine 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ulaşılmıştır. Kültürel antropoloji zaman içinde araştırdığı konu, topluluk ve coğrafi alan bakımından genişlemiş ve temel yöntembilimi olarak etnografyayı geliştirmiştir. Kültür kavramını merkezine alan, en çok katılımcı gözlem yoluyla araştırmacının günlük yaşamın içine girdiği, derinlemesine mülakat ve geniş çaplı gözlem yoluyla (Creswell,2013) birey ve grup üzerine odaklanan etnografya, günümüzde birçok disiplin tarafından kullanılan araştırma yöntemi olmuştur.

Türkiye’de son yıllarda güncel sanat pratiğindeki, toplumsal ilişkilerin ya da süreçlerin akışını yakından inceleme ve anlamaya yönelik, alan araştırması kullanımının gelişmesi dikkat çekicidir. Etnografik saha araştırmasının bir üretim pratiği olarak kullanan ya da işlerini bu metodolojiden bağımsız ama benzer yaklaşımlar benimseyen, araştıran, farklı disiplinlerle işbirliği yapan, diyaloga giren,

sonuçtan çok süreci önemseyen, kısacası yaşamın içindeki her şeye nüfus edebilmek için aktivist, gazeteci, antropolog, sosyolog olan sanatçıların üretimi yaşadığımız çağa farklı yönlerden bakabilmemize imkân sağlar. Zamanın izleri, insanların deneyimleri ve toplumsal yaşam sanatçıların gözünden aktarılmıştır. Sanat tarihine iz bırakan sanatçılar, yaşadıkları çağa ve topluma ait deneyimleri en iyi şekilde yansıtabilenler olmuştur. Gerçeğe yeni ve alternatif yaklaşımların yollarını sanatla bulabiliriz, çünkü sanat pratiği deneysel ve görsel araştırmayı ve bireysel yaratıcılığı mümkün kılar. Sanat bildik ve sıradan olana yeni bir bağlam ve yeni bir içerik önerisiyle gelebilir.

Etnografik yöntem, araştırmacı ve araştırma yapılanlar arasındaki yatay ilişkilerle geliştiği için sanatçı/ araştırmacının çalıştığı topluluğa hiyerarşik olarak tepeden bakması ya da savunuculuğunu üstlenen misyonunun önüne geçer. Ayrıca araştırmacı, üzerinde çalıştığı topluluk ya da grupla gündelik hayatı paylaşarak öğrendiği, öğrenerek dünyaya dair görüşünü sorguladığı öz-düşünsel karşılıklı bir öğrenme sürecine dahil olur. Etnografi yöntemi özgün kültürü anlama ve yorumlamada, sanatsal kavrayış ve sunuma ihtiyaç duyduğu gibi sanatın da gerçekliği keşfetme aracı olarak etnografiyi bir sanat pratiği olarak kullanması üretken bir ortak alan sağlar.

KAYNAKLAR

Akay, A. Devlet Himayesinden Serbestleşmeye Plastik Sanatlar. *Sanatın Sosyolojik Gözü*, İstanbul: Bağlam Yayınları, 1999

Creswell, J. (2013). Araştırma Deseni : Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları. Ankara: Eğiten Kitap.

Değirmencioğlu, A. Modernizm Sonrası İktidar Formlarına Direnişte Sanatın Ve Sanatçının Rolü, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, 2013

Ellis, Carolyn, Adams, Tony E. ve Bochner, Arthur P. , Autoethnography: An Overview, (FQS) Forum:Qualitative Social Research, S. 12, No. 1, Art. 10-2011

Foster, Hal. Gerçeğin Geri Dönüşü, (Çev. Esin Hoşsucu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2009

Giray, K. Yurdu Gezen Türk Ressamlar, *Türkiye'de Sanat*. s. 18-19, 1995.

Güler, A., Halıcıoğlu, M., Taşgın, S. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013

Gültekin, Ahmet Kerim. Çoğunluğun Azınlığında Bir Antropoloğun Yabancılık Deneyimleri, *Etnografik Hikayeler*. İstanbul: Metis Yayınları, 2016

Harmanşah, Rabia ve Nahya Nilüfer. Etnografik Hikayeler. İstanbul: Metis Yayınları, 2016

Kortun, V. ve Kosova, E. Ofsayt ama Gol, (2012) 30 Kasım 2016
http://saltonline.org/media/files/ofsayt_ama_gol_scrd.pdf

Leavy, Patricia. Method Meets Art: Arts-Based Research Practice. New York: The Guilford Press, 2009

Saybaşı, Nermin. Sanat Sahada. İstanbul: Metis Yayınları, 2017

Susar, Filiz. Etnolojik Belgeleme-Etnografik Film ve Sözlü Anlatım Çalışmaları, *Gelenekten Geleceğe Atropoloji*. İstanbul: Epilson Yayıncılık, 2005

Uz, A. Tuvale Yansıyan Anadolu Kültürü. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, Cilt:1- Sayı:1,66-73. 2012

Vidich, A. & Lyman S. (1994). Qualitative methods: Their history in sociology and anthropology. Handbook of Qualitative Research (ed. Denzin & Lincoln). California: Sage Publications.